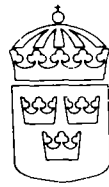

Justitieutskottets betänkande

1987/88:42

om besöksförbud
(prop. 1987/88:137)

JuU
1987/88:42

Propositionen m. m.

I proposition 1987/88:137 har regeringen (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att anta av lagrådet granskade förslag till lag om besöksförbud, lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) och lag om ändring i äktenskapsbalken.

Propositionens huvudsakliga innehåll redovisas under rubriken Utskottet på s. 7.

I samband med propositionen behandlar utskottet tre med anledning av propositionen väckta motioner samt yrkanden i tre under den allmänna motionstiden i år väckta motioner.

Motionsyrkandena redovisas på s. 7.

Det vid propositionen fogade lagförslaget har följande lydelse.

1 Förslag till Lag om besöksförbud

Härigenom föreskrivs följande.

Förutsättningar för besöksförbud, m.m.

1 § Enligt denna lag får förbud meddelas för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (besöksförbud).

Besöksförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Vid bedömningen av om sådan risk föreligger skall särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot den andra personens liv, hälsa, frihet eller frid.

Kan syftet med ett besöksförbud tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd, får förbud inte meddelas.

Ett besöksförbud omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade.

2 § Om det kan antas att ett besöksförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas.

3 § Ett besöksförbud skall förses med de begränsningar och undantag som är påkallade med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

4 § Besöksförbud skall meddelas för viss tid, högst ett år.

Besöksförbudet gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Besöksförbudet får förlängas med högst ett år i taget.

5 § Ett beslut om besöksförbud skall delges den mot vilken förbudet avses gälla. Härvid gäller inte 12 och 15 §§ delgivningslagen (1970:428).

6 § Frågor om besöksförbud skall handläggas skyndsamt.

Förfarandet hos åklagaren

7 § Frågor om besöksförbud prövas av allmän åklagare och tas upp på begäran av den som förbudet avses skydda eller när det annars finns anledning till det.

8 § Prövningen av frågor om besöksförbud ankommer på åklagaren i den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses bli tillämpat eller där den mot vilken förbudet avses gälla har sitt hemvist eller mera varaktigt uppehåller sig. Är den sistnämnde misstänkt för brott som har betydelse för frågan om

besöksförbud, får frågan prövas även av åklagare som är behörig att väcka åtal för brottet.

I fråga om åklagare tillämpas vidare 7 kap. rättegångsbalken.

9 § För utredning av frågor om besöksförbud får åklagaren anlita biträde av polismyndighet.

I fråga om utredningen gäller i tillämpliga delar 23 kap. 4, 6, 7 och 9-12 §§ rättegångsbalken. Härvid skall vid tillämpningen av 4 och 11 §§ bestämmelserna om den som är misstänkt i stället avse den mot vilken förbudet avses gälla.

10 § Den mot vilken förbudet avses gälla och den som förbudet avses skydda har rätt att ta del av det som har tillförts ärendet. Rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100).

11 § Innan frågan om besöksförbud prövas, skall den mot vilken förbudet avses gälla samt den som förbudet avses skydda underrättas om uppgifter som har tillförts ärendet genom någon annan än honom själv och beredas tillfälle att yttra sig över dem. Frågan får dock avgöras utan att så har skett, om åtgärderna är uppenbart obehövligen, om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet i ärendet eller om avgörandet inte kan uppskjutas.

Åklagaren bestämmer hur underrättelse enligt första stycket skall ske. Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100).

12 § Ett beslut varigenom åklagaren avgör ett ärende om besöksförbud skall vara skriftligt och ange

1. den som förbudet avses skydda och den som förbudet avses gälla,
2. förbudets innebörd och omfattning,
3. de skäl som har bestämt utgången,
4. åberopade lagrum,
5. påföljden vid överträdelse av förbudet samt
6. upplysning om möjligheten att få rättens prövning enligt 14 § och att begära omprövning enligt 23 §.

13 § Vid åklagarens handläggning av ärenden om besöksförbud gäller i övrigt 4-9 §§, 14-15 §§, 20 § första stycket andra meningen 1, 3 och 4 och andra stycket samt 26 § förvaltningslagen (1986:223).

Rättens prövning

14 § Åklagarens beslut i fråga om besöksförbud skall prövas av tingsrätten, om den som har ålagts besöksförbud eller den som förbudet avses skydda begär det. Begäran om sådan prövning skall göras hos åklagaren, som i så fall skall överlämna ärendet till rätten.

15 § Behörig domstol är den tingsrätt där åklagare som har prövat frågan om besöksförbud skall föra talan i brottmål i allmänhet.

16 § Har åklagaren beslutat om besöksförbud, är han skyldig att på begäran av den som förbudet avses skydda föra dennes talan vid rätten, om inte särskilda skäl talar mot det.

Rätten skall begära yttrande av åklagaren, om det inte är obehövligt.

17 § Rätten får förordna att ett besöksförbud tills vidare inte skall gälla. Om besöksförbud inte tidigare meddelats, får rätten meddela sådant förbud fram till dess att ärendet avgjorts slutligt.

18 § Vid avgörande av saken skall tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Vid annan handläggning är tingsrätten domför med en lagfaren domare.

Vid omröstning gäller reglerna i 29 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar.

19 § Förhandling inför rätten enligt 4 § andra stycket lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden skall alltid hållas, om någon part begär det.

20 § Vardera parten skall svara för sin kostnad, om inte sådant förhållande föreligger som avses i 18 kap. 6 § rättegångsbalken.

21 § Vid rättens handläggning av ärenden om besöksförbud gäller i övrigt 2 § andra – femte styckena, 3 §, 4 § första och andra styckena, 5 § samt 9–12 §§ lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden. Därvid gäller i fråga om begäran om prövning vad som sägs i den lagen om ansökan.

22 § Har någon begärt rättens prövning av ett beslut i fråga om besöksförbud och är den mot vilken förbudet avses gälla misstänkt för brott som har betydelse för prövning av frågan om förbudet, får beslutet i fråga om besöksförbud prövas i mål om allmänt åtal rörande brottet. Därvid tillämpas bestämmelserna om rättegång i ett sådant mål.

Hävande eller ändring av besöksförbud

23 § Om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett beslut i fråga om besöksförbud som har meddelats av åklagaren eller rätten.

Första stycket gäller dock inte om beslutet är föremål för rättens prövning.

Överträdelse av besöksförbud m.m.

24 § Den som bryter mot ett besöksförbud döms för överträdelse av besöksförbud till böter eller fängelse i högst sex månader.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

25 § Överträdelse av besöksförbud får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

2 Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

JuU 1987/88:42

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 19 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.
19 §

Sekretess gäller hos polismyndighet för sådan uppgift om enskilda personliga förhållanden som hänför sig till

1. verksamhet som enbart innefattar hjälp eller annat bistånd åt enskild,
2. ärende om omhändertagande eller handräckning enligt lagstiftningen om viss psykiatrisk vård eller om vård av missbrukare utan samtycke inom socialtjänsten,
3. ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda eller vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten,
4. ärende som avses i 21 kap. föräldrabalken, eller
5. verksamhet som innefattar handräckning enligt smittskyddslagstiftningen eller annat bistånd åt smittskyddsläkare,

om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller i ärende enligt lagen (1988:000) om besöksförbud för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i ärendet.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

¹ Lagen omtryckt 1988:9.

3 Förslag till Lag om ändring i äktenskapsbalken

JuU 1987/88:42

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 7 § äktenskapsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap. 7 §

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av makarna

1. bestämma vem av makarna som skall ha rätt att bo kvar i makarnas gemensamma bostad, dock längst för tiden till dess att bodelning har skett,
2. förordna om skyldighet för den ena maken att utge bidrag till den andra makens underhåll.

I sådant mål får domstolen också, för tiden till dess att skillnadsfrågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av makarna förbjuda makarna att besöka varandra *vid vite, som bestäms i pengar eller till fängelse i högst en månad.*

I sådant mål får domstolen också, för tiden till dess att skillnadsfrågan har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft, på yrkande av någon av makarna förbjuda makarna att besöka varandra.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Ett beslut enligt andra stycket gäller på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslut enligt första eller andra stycket får dock när som helst ändras av domstolen.

Överträder någon ett förbud enligt andra stycket, tillämpas 24 och 25 §§ lagen (1988:000) om besöksförbud.

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen dessutom, med tillämpning av bestämmelserna i föräldrabalken, förordna om vad som skall gälla i fråga om vårdnad, umgänge och bidrag till barns underhåll för tiden till dess att sådan fråga har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988. Äldre bestämmelser gäller dock i fråga om förbud enligt 14 kap. 7 § andra stycket som har meddelats före ikraftträdandet.

1987/88:Ju34 av Gunilla André m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att överträdelse av besöksförbud skall ligga under allmänt åtal.

1987/88:Ju35 av Nic Grönvall (m) vari yrkas att riksdagen vid behandlingen av propositionen uttalar sig för – endera genom ändring i lagtexten eller eljest – att lagen under inga omständigheter får användas för att förhindra kontakt mellan företrädare för myndigheter och enskilda.

1987/88:Ju36 av Karin Ahrland m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar om sådan ändring i förslaget till lag om besöksförbud att det är domstol som har att pröva frågor om besöksförbud.

1987/88:Ju217 av Ann-Cathrine Haglund och Birgitta Rydle (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågan om besöksförbud bör få en snar lösning i enlighet med vad i motionen anförts.

1987/88:Ju604 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag som möjliggör för polisen att meddela föreskrifter om s.k. besöksförbud till en person som förföljer en annan person.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:K406.

1987/88:Ju804 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om besöksförbud.

Utskottet

Inledning

Regeringsförslaget bygger på en inom justitiedepartementet upprättad promemoria (Ds Ju 1987:13) Besöksförbud och remissbehandlingen av den.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en särskild lag om besöksförbud. Lagen skall ge ett bättre skydd för dem som förföljs och trakasseras och är ett led i strävandena att förbättra skyddet framför allt för kvinnor som utsätts för misshandel och andra övergrepp.

Besöksförbud skall kunna utfärdas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att någon kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera en annan person. Vid bedömningen skall särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla tidigare har begått brott mot den andra personens liv, hälsa, frihet eller frid.

Besöksförbud skall i första hand avse förbud att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denne. Om ett sådant förbud inte är tillräckligt skall ett *utvidgat besöksförbud* kunna meddelas. Ett sådant förbud skall kunna innebära förbud att t.ex. uppehålla sig i närheten av den andra personens bostad eller arbetsplats.

Besöksförbud skall utformas med hänsyn till omständigheterna i det

enskilda fallet och får enligt förslaget meddelas för viss tid, dock högst ett år i taget.

JuU 1987/88:42

Ansökan om besöksförbud kan göras av den som skall skyddas av förbudet eller av någon annan, t.ex. en socialsekreterare eller en polisman. Åklagaren kan också själv ta initiativ till besöksförbud.

Beslut om besöksförbud skall enligt förslaget meddelas av åklagare. Beslutet skall kunna överklagas till allmän domstol.

Straffet för överträdelse av besöksförbud skall enligt förslaget vara böter eller fängelse i högst sex månader.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1988.

Bakgrund

Under senare år har misshandlade och förföljda kvinnors situation fått stor uppmärksamhet i samhällsdebatten och en rad åtgärder har vidtagits för att stärka denna grupps ställning bl.a. i den rättsliga processen.

T.ex. faller numera även misshandel som inte ägt rum på allmän plats under allmänt åtal (prop. 1981/82:43, JuU 18, rskr. 104), och en målsägande har rätt att åtföljas av en stödperson vid rättegången (prop. 1983/84:105, JuU 25, rskr. 332). Förra året genomfördes lagändringar i syfte dels att skärpa synen på misshandel (prop. 1987/88:14, JuU 16, rskr. 84), dels att utvidga möjligheterna för en målsägande att få sitt skadeståndsanspråk prövat i brottmålsprocessen (prop. 1987/88:1, JuU 14, rskr. 81). Vidare har nyligen beslutats ändringar i sekretesslagen som gör det möjligt att i större utsträckning hemlighålla t.ex. en förföljd kvinnas adress (prop. 1987/88:41, KU 22, rskr. 51). Frågan om målsägandebiträde åt i första hand kvinnor som utsatts för sexualbrott eller vissa andra våldsbrott är för närvarande föremål för riksdagens prövning (prop. 1987/88:107, JuU 33).

Bestämmelser om besöksförbud i samband med upplösning av äktenskap finns i äktenskapsbalken, som trädde i kraft den 1 januari 1988 (prop. 1986/87:1, LU 18, rskr. 159). Enligt 14 kap. 7 § äktenskapsbalken kan rätten i mål om äktenskapsskillnad på yrkande av endera maken för tiden till dess att lagakraftgäande dom på äktenskapsskillnad föreligger förbjuda makarna att besöka varandra vid vite som bestäms i pengar eller fängelse högst en månad. Möjligheten att meddela ett sådant förbud har ansetts fylla ett praktiskt behov av integritetsbetonad natur (prop. 1986/87:1 s. 338). En liknande bestämmelse fanns även i giftermålsbalken.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om besöksförbud behandlades förra året av riksdagen med anledning av ett antal yrkanden i motioner som väckts under den allmänna motions-tiden.

Utskottet redogjorde i sitt av riksdagen godkända betänkande i saken (JuU 1987/88:6) först för gällande rätt beträffande de brott som i detta sammanhang i första hand kan komma ifråga: nämligen de i 4 kap. brottsbalken (BrB) upptagna brotten olaga hot (5 §), hemfridsbrott och olaga intrång (6 §) samt ofredande (7 §). Utskottet noterade att gemensamt

för dessa straffstadganden är att de bereder straffrättsligt skydd åt enskilda människors känsla av trygghet till person och egendom.

Utskottet konstaterade därefter att det hade visat sig att den rädsla som många misshandlade och hotade kvinnor känner för sina män ofta är välgrundad och att många kvinnor, efter att ha blivit utsatta för övergrepp som lett fram till en separation, blir förföljda av de män de tidigare sammanlevt med. Utskottet pekade på att de flesta aggressionshandlingar som en kvinna i den situationen kan utsättas för är straffbelagda, och att det i dessa fall finns möjlighet för polisen att ingripa till kvinnans skydd.

Utskottet ansåg emellertid också att de drabbade kvinnorna har rätt att kräva att deras fysiska och psykiska integritet skyddas även i vissa fall av personförföljelse som faller utanför det straffbara området. Sådan förföljelse kan, framhöll utskottet, gestalta sig på olika sätt, exempelvis genom återkommande brev eller telefonuppringningar. En annan situation kan vara att en man som dömts för övergrepp mot en kvinna återkommande uppehåller sig i närheten av hennes bostad eller arbetsplats. Ibland kan, påpekade utskottet, sådana förfaranden ha passerat straffbarhetsgränsen för t.ex. ofredande eller hemfridsbrott. Om så inte skulle vara fallet blir emellertid en hänvändelse från kvinnans sida till polisen som regel resultatlös eftersom inget brott kan anses ha begåtts. Samtidigt är det, underströk utskottet, uppenbart att här beskrivna beteenden av kvinnan kan upplevas som lika hotfulla och skrämmande som en aktiv handling, som faller under t.ex. bestämmelserna om olaga hot. Utskottet ansåg att ett besöksförbud skulle kunna vara verksamt i sådana lägen så till vida att ett omedelbart polisengripande möjliggörs. Även eljest skulle ett besöksförbud kunna ha en allmänt brottsförebyggande effekt som är önskvärd, ansåg utskottet.

Utskottets överväganden

Införande av besöksförbud

Det nu framlagda regeringsförslaget om besöksförbud utgör ett ytterligare led i strävandena att förbättra situationen för främst de kvinnor som utsätts för förföljelse och trakasserier av män de tidigare sammanlevt med. Genom förslaget ges också andra utsatta personer motsvarande skydd.

Syftet med förslaget är, som departementschefen framhåller, främst att hindra att någon som redan har förgripit sig mot en annan person gör sig skyldig till nya övergrepp eller till allvarliga trakasserier. Besöksförbudet skall alltså förebygga hotfulla och farliga situationer och göra det möjligt för polisen att ingripa i situationer som är hotande eller skrämmande för den som förbudet avser att skydda.

Utskottet som tidigare uttalat sig i riktning för införande av besöksförbud kan redan här i princip ställa sig bakom regeringsförslaget. Härigenom får yrkandena om införande av besöksförbud i motionerna Ju217, Ju604 och Ju804 anses tillgodosedda.

I motion Ju35 framförs farhågor om att besöksförbudet skulle kunna användas så att en enskild persons kontakter med en myndighet förhindras.

För att ett besöksförbud skall fungera som ett effektivt skydd måste förbudets omfattning, som departementschefen framhåller, kunna anpassas till förhållandena i det enskilda fallet. Det måste uppenbarligen också sträcka sig längre än till att enbart förbjuda att någon begår lagstridiga handlingar som t.ex. hemfridsbrott eller ofredande. En föreskrift med enbart det innehållet skulle te sig meningslös med hänsyn till att sådana handlingar redan är kriminaliserade. Ett av syftena med ett besöksförbud är ju att förebygga situationer som kan utveckla sig i farlig riktning. Mot den bakgrunden bör besöksförbud ta sikte inte enbart på att förhindra trakasserier utan också på att förhindra besök och andra kontakter över huvud taget. Förbudet bör som departementschefen uttalar avse aktiva handlingar av den mot vilken förbudet riktar sig; i första hand att söka upp eller på annat sätt kontakta den som förbudet avser att skydda. Ett förbud bör emellertid för att ge det eftersträfvade skyddet även kunna omfatta sådana trakasserier som att följa efter en annan person.

Som framhålls i propositionen är det en mycket grannlaga uppgift att bestämma innehållet i ett besöksförbud. Förbudet måste utformas så att det är effektivt samtidigt som det inte får göras mer ingripande för den som det riktar sig mot än som är motiverat med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Den beslutande myndigheten måste noga pröva om ett besöksförbud alls är motiverat och hur förbudet bör utformas och därvid ta hänsyn inte endast till den som skall skyddas av förbudet utan även till den som åläggs det.

Särskilda problem uppstår givetvis i de fall där den som åläggs besöksförbudet och den som förbudet avser att skydda har legitima skäl till kontakter med varandra. Detta kan vara fallet om den konflikt som ligger till grund för besöksförbudet beror på en yrkesmässig relation, t.ex. mellan en socialsekreterare och en klient inom socialtjänsten. Det kan också vara frågan om fall där konflikten har sitt ursprung i personliga förhållanden men där ett besöksförbud likväl kan påverka möjligheterna till myndighetskontakt, t.ex. om den som förbudet avses skydda arbetar på försäkringskassan eller posten.

Utskottet vill konstatera att – i fall då frågan om besöksförbud aktualiseras efter en konflikt i en yrkesmässig relation – det kan vara naturligt att en annan tjänsteman övertar kontakterna med den som ett förbud skulle riktas mot i förhoppningen att konflikten då kan biläggas. I andra fall då det är aktuellt med förbud mot kontakter på en arbetsplats krävs självklart noggranna överväganden rörande förbudets utformning så att t.ex. kontakter med en myndighet inte förhindras.

I detta sammanhang vill utskottet också peka på att ett besöksförbud enligt förslaget inte omfattar kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade. För att undantagsregeln skall vara tillämplig krävs enligt propositionen att det är fråga om en objektivt sett klart befogad kontakt. Utskottet vill också erinra om att, enligt förslaget, vid ringa fall av

överträdelse av besöksförbud ansvar inte skall utdömas.

Mot den här angivna bakgrunden behövs enligt utskottets mening ingen sådan åtgärd som begärs i motion Ju35 och utskottet avstyrker bifall till den.

Beslutande myndighet

I motion Ju36 begärs att beslut om besöksförbud alltid skall fattas av domstol. Motionärerna anser att ett besöksförbud måste betraktas och behandlas som en för den enskilde mycket ingripande åtgärd. Det är därför, anser motionärerna, viktigt att beslutet om besöksförbud fattas under betryggande rättssäkerhetsgarantier.

Utskottet kan konstatera att flera olika önskemål gör sig gällande när det gäller handläggningen av frågor om besöksförbud. Förfarandet måste vara snabbt och enkelt för den som väcker frågan, det måste gå att få ett snabbt beslut i akuta situationer, t.ex. under helger, den erforderliga utredningen måste kunna ske enkelt och smidigt och beslutet måste fattas under för rättssäkerheten betryggande former.

Regeringsförslaget tillgodoser enligt utskottets mening dessa önskemål.

Vad särskilt gäller rättssäkerhetsaspekten vill utskottet, i likhet med departementschefen, framhålla att åklagarna uppfyller högt ställda krav på rättslig kompetens. De har även erfarenhet av närbesläktade frågeställningar, t.ex. genom den bedömning av risk för fortsatt brottslig verksamhet som ankommer på åklagaren i samband med beslut om anhållande. Till vad utskottet nu sagt kommer att åklagarens beslut i fråga om besöksförbud skall kunna prövas av tingsrätt på begäran av den som ålagts besöksförbud eller den som förbudet avses skydda. Också tingsrättens beslut skall enligt förslaget kunna överklagas. I detta sammanhang vill utskottet understryka att åklagaren har skyldighet att informera om möjligheten att överklaga beslutet.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motion Ju36.

Villkor för åtal

Åtal för överträdelse av besöksförbud skall enligt regeringsförslaget kunna ske om målsäganden anger brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt.

I motion Ju34 riktas kritik mot förslaget i propositionen i denna del. Motionärerna anser att åtal för överträdelse av besöksförbud skall kunna ske utan angivelse. Motionärerna hänvisar bl.a. till vad som sedan år 1982 gäller för misshandel som inte ägt rum på allmän plats. Genom en då genomförd lagändring togs kravet på angivelse bort beträffande sådan misshandel. Skälet härför var att kvinnor ofta utsattes för påtryckningar att inte ange brottet, t.ex. när det var fråga om våld inom familjen.

Utskottet vill i detta hänseende anföra följande.

Det särskilda kravet på angivelse för åtal vid bl.a. vissa lindrigare brott av integritetskränkande natur, t.ex. hemfridsbrott som inte är grovt och vissa fall av ofredande, innebär att målsäganden i dessa fall normalt disponerar över åtalsrätten. Detta anser utskottet med hänsyn till arten av de brott det här rör vara en rimlig ordning. Ett besöksförbud träffar förfaranden som

enligt gällande rätt inte är straffbara och som kan sägas vara främst av samma integritetskränkande natur som nyss nämnda brott. Utskottet anser mot denna bakgrund det rimligt att angivelse i normalfallet är en förutsättning för åtal också vid överträdelse av besöksförbud.

Som anförs i motionen kan det emellertid förekomma situationer där den som skall skyddas av ett besöksförbud inte vågar ange en överträdelse av förbudet till åtal. Med tanke på den situationen finns i regeringsförslaget en möjlighet för åklagaren att väcka åtal när det är påkallat ur allmän synpunkt. Regeln får också betydelse i de fall målsäganden efter påtryckningar har förmåtts återta sin angivelse.

En överträdelse av besöksförbud kan emellertid också ske i samband med annan straffbar handling. I detta fall kan den andra handlingen vara sådan att åtal kan ske utan angivelse eller vara ett angivelsebrott med möjlighet för åklagaren att åtala utan angivelse om det är påkallat ur allmän synpunkt. Regler om åtal för en handling som innefattar flera brott finns i 20 kap. 4 § rättegångsbalken. De innebär att åklagaren får åtala samtliga brott som *en* handling innefattar om något av dessa brott får åtalas utan angivelse.

Detta innebär t.ex. att om målsäganden blir misshandlad av den som ålagts förbudet i samband med en överträdelse av detta åtal kan ske utan angivelse för överträdelsen av förbudet om misshandelsbrottet samtidigt åtalas. I ett sådant fall kommer således utformningen av åtalsregeln vid överträdelse av besöksförbud att sakna betydelse och åtal för överträdelsen kan äga rum oberoende av angivelse. Om däremot handlingen inte innefattar sådant brott utan ett brott som i likhet med överträdelse av besöksförbud i princip förutsätter angivelse för åtal kommer överensstämmelse att råda beträffande förutsättningarna för åtal beträffande överträdelsen av besöksförbudet och det andra brottet.

Sammanfattningsvis anser utskottet att åtalsregeln i regeringsförslaget på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt anknyter till åtalsreglerna i brottsbalken. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju34.

Förfarandet

Den ordning för handläggningen av frågor om besöksförbud som utskottet ovan ställt sig bakom innebär som framgått att åklagaren skall fatta beslut i frågor om besöksförbud, och att åklagarens beslut skall kunna överklagas till allmän domstol. Där kan frågan antingen handläggas enligt lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden i tillämpliga delar eller gemensamt med ett brottmål. I sistnämnda fall skall bestämmelserna om rättegången i brottmål tillämpas.

Den rättegångstekniska lösning som valts präglas av en strävan att göra förfarandet enkelt och lättillgängligt för den som besöksförbudet skall skydda, något som utskottet kan ställa sig bakom. Förfarandet innebär dock i flera hänseenden en nyordning. Enligt utskottets mening är det angeläget att regeringen följer utvecklingen och initierar ändringar om komplikationer eller andra oönskade processuella effekter uppstår, t.ex. vid sammanläggning av ett ärende om besöksförbud med ett brottmål.

Utöver vad som ovan anförts i det föregående föranleder propositionen och motionerna inte något uttalande från utskottets sida.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *besöksförbudets innebörd i vissa fall*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju35,
2. beträffande *beslutande myndighet*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Ju36,
3. beträffande *villkor för åtal*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Ju34 bifaller det genom proposition 1987/88:137 framlagda förslaget till lag om besöksförbud såvitt avser 25 §,
4. beträffande *förslaget till lag om besöksförbud i övrigt*
att riksdagen med bifall till propositionen och med anledning av motion 1987/88:Ju217 i denna del (yrkande 3), motion 1987/88:Ju604 och motion 1987/88:804 i denna del (yrkande 19) antar det i moment 3 omnämnda lagförslaget i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan i det föregående,
5. beträffande *propositionen i övrigt*
att riksdagen bifaller de genom propositionen framlagda förslagen till
 - a) lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
 - b) lag om ändring i äktenskapsbalken.

Stockholm den 10 maj 1988

På justitieutskottets vägnar

Lars-Erik Lövdén

Närvarande: Lars-Erik Lövdén (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Björn Körlof (m), Helge Klöver (s), Gunilla André (c), Sven Munke (m), Hans Göran Franck (s), Birthe Sörestedt (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Arne Svensson (m), Bengt-Ola Rytter (s), Elving Andersson (c), Göran Magnusson (s), Eva Johansson (s) och Lars Sundin (fp).

Reservationer

1. Beslutande myndighet (mom. 2)

Hans Petersson i Röstånga och Lars Sundin (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet kan" och slutar med "motion Ju36" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan konstatera att flera olika önskemål gör sig gällande när det

gäller handläggningen av frågor om besöksförbud. Förfarandet måste vara snabbt och enkelt för den som väcker frågan, det måste gå att få ett snabbt beslut i akuta situationer, t.ex. under helger, den erforderliga utredningen måste kunna ske enkelt och smidigt och beslutet måste fattas under för rättssäkerheten betryggande former.

Enligt utskottets uppfattning tillgodoses dessa krav bäst om beslut om besöksförbud alltid fattas av domstol. En sådan ordning kräver relativt omfattande omarbetningar av regeringsförslaget. Utskottet anser emellertid också att det brådskar med införande av den nya lagstiftningen. Mot bakgrund härav kan utskottet under en övergångsperiod godta den i propositionen angivna ordningen för beslut om besöksförbud. Regeringen bör få i uppdrag att snarast förelägga riksdagen ett förslag till ordning för handläggningen av besöksförbud i enlighet med vad utskottet nu anför. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *beslutande myndighet*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ju36 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

2. Villkor för åtal (mom. 3)

Gunilla André och Elving Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet vill" och på s. 12 slutar med "motion Ju34" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning gör sig skälen för åklagarens oinskränkta skyldighet att åtala lika starkt gällande vid överträdelse av besöksförbud som vid misshandel och vissa andra starkt integritetskränkande brott. Något krav på angivelse bör alltså inte uppställas.

Lagtekniskt kan den ändring som utskottet sålunda förordar uppnås genom att 25 § i förslaget till lag om besöksförbud utgår. Utskottet förordar att så sker.

dels att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *villkor för åtal*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ju34 avslår det genom proposition 1987/88:137 framlagda förslaget till lag om besöksförbud såvitt avser 25 §.